

Günümüz Gelişme Ekonomisi Politikaları Çerçevesinde Ahiliğin Yapısı ve İktisadi Anlayışı

Atıla BEDİR
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
abedir25@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8715-3736

Derleme Makale

DOI: 10.31592/aeusbed.1031247

Geliş Tarihi: 01.12.2021

Revize Tarihi: 14.03.2022

Kabul Tarihi: 16.03.2022

Atıf Bilgisi

Bedir, A. (2022). Günümüz gelişme ekonomisi politikaları çerçevesinde ahiliğin yapısı ve iktisadi anlayışı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 257-276.

ÖZ

Ahilik teşkilatları XIII. yüzyılda ahlakla sanatın ahenkli uyumuyla Anadolu'ya özgü bir yapı olarak Selçuklular döneminde kurulmuş, daha sonra lonca sistemi ve gedik uygulamalarıyla kurumsal nitelikte varlığını XX. yüzyıla kadar devam ettirmiştir. Bu çalışmanın amacı, gelişme ekonomisi politikaları ışığında Ahilik teşkilatlarının iktisadi anlayışının irdelenmesi ve günümüz politikalarının izlerini ne ölçüde taşıdığına bütüncül bir yaklaşımla ortaya konmasıdır. Bu çerçevede, günümüz gelişme ekonomisi politikalarının genel çerçevesi ve öne çıkan yanları ele alınmış, bu politikaların belirgin özellikleriyle de ilişkisi gözetilerek Ahilik teşkilatlarının yapısı ve iktisadi anlayışı konu bazında incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, Yaran Odaları ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Kadınları) teşkilatlarıyla birlikte, seçim esaslı ve kendine özgü örgütsel yapısı bulunan Ahilik teşkilatlarının Anadolu'da yaygın bir mesleki çeşitlilikte iktisadi, ticari ve sosyal işlevler üstlendiği görülmektedir. Ahilerin iktisadi anlayışının günümüz gelişme ekonomisi politikalarının birçok yönüyle belirgin izlerini, hatta benzer özelliklerini taşıdığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Gelişme ekonomisi, kapsayıcı büyüme, Ahilik, iktisadi anlayış, Bacıyan-ı Rum.

Structure and Economic Approach of Akhism Organizations in The Framework of Today's Development Economy Policies

ABSTRACT

The Akhism organizations, which was established as a structure unique to Anatolia in the harmony of ethics and art in the 13th century during the Seljuk period, continued their institutional existence until the 20th century with the guild system and gedik treatments. The aim of this study is to examine the economic understanding of Akhism organizations in the light of development economy policies and to reveal to what extent they bear the traces of today's policies in an integrated manner. In this context, the general framework and prominent aspects of today's development economy policies have been examined, and the structure and economic understanding of the Akhism organizations have been investigated on a subject basis, taking into account the specific characteristics of these policies. In this study, together with the Yaran Chambers and Bacıyan-ı Rum (Anatolian Women) organizations, it is seen that the Akhism organizations, which have an election-based and distinctive organizational structure, undertake economic, commercial and social functions with a widespread occupational diversity in Anatolia. It has been observed that the economic understanding of the Akhism has obvious traces and even similar features of today's development economy policies in many aspects.

Keywords: Development economics, inclusive growth, Akhism, economic understanding, Bacıyan-i Rum.

Giriş

Dünyada teknolojiye yaşanan hızlı değişim, artan çevre sorunları, demografik yapıda gözlenen değişiklik ve yaygın değer zincirleriyle birlikte oluşan yeni güç dengeleri iktisadi, sosyal ve politik hayatı derinden etkilemektedir. Yıkıcı teknolojiler olarak da ifade edilen robotik, yapay zekâ, üç boyutlu yazıcılar ve diğer dijital teknolojilerde sağlanan gelişmeler, iş gücü piyasasının değişen talebine uygun hayat boyu beceri gelişiminin önemini artırmaktadır. Bununla birlikte iktisadi, sosyal ve çevresel alanda önemli sorunlar yaşanmakta, küresel düzeyde ve özellikle ülke içi eşitsizlikler artmaktadır. Bu koşullarda ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğine büyümenin bizzat kendisine atfedilen değerden daha az önem atfedilmesinin, insanlık açısından telafisi zor sonuçlarının olacağı düşüncesi giderek yaygın hale gelmektedir. Bu çerçevede, cari dönem ekonomik büyümenin ötesinde toplumun bütün kesimlerinin ve gelecek nesillerin refahını da ele alan, dengeli bir iktisadi ve sosyal kalkınma süreci kaçınılmaz bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Yaşanan bu süreç, ulusal ve uluslararası düzeyde politika yapımcılarını geçmişte yaygın kabul gören iktisat politikalarını gözden geçirmeye, yeniden ve daha kapsamlı düşünmeye sevk etmektedir. Geçmiş tecrübelerin de etkisiyle günümüz gelişme ekonomisi, başka bir ifadeyle kalkınma iktisadi ekonominin üretken gücünün artırılmasını, her şeyden önce toplumda yoksulluk ve her türde yoksunluğun önlenmesini, gelir ve cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesini öngörmektedir. Ayrıca her kademede nitelikli eğitime erişimin sağlanması, mesleki becerilerin geliştirilmesi, sosyal koruma, yeni iş ve istihdam imkânlarının oluşturulması öncelikli politika tercihleri arasında yer almaktadır.

Konu Ahilik açısından değerlendirildiğinde; Bayram (2008, s. 72) Anadolu Selçukluları döneminde kurulan Ahilik teşkilatlarının dönemin “en dikkat çekici sosyal, kültürel, sınai ve iktisadi” kuruluşları niteliğinde olduğunu ifade etmektedir. Ceylan (2012, s. 46) ve İnalçık’da (2017, s. 48) Ahilerin Anadolu’nun vatanlaşmasında ve Osmanlı Devletinin kuruluş ve yükselişinde büyük rolü olduğu, aynı zamanda Selçuklu ve Osmanlı’nın sosyo-ekonomik hayatını şekillendirdiğine dair tespitleri görmek mümkündür. Çağatay’da (1989, s. 183) Ahi teşkilatlarıyla Anadolu coğrafyasında gelişmiş bir sanat ve ticaret faaliyetinin oluştuğuna vurgu yapılmaktadır. Kafesoğlu (1999, s. 176) Ahilik teşkilatlarının çok yönlü özellikleri içerisinde sanat erbabını ve meslek kollarını koruyup yönlendirerek imalatı kontrol eden iktisadi özelliğine dikkat çekmektedir.

Bahse konu çalışmalarda görüldüğü üzere, bu çalışmanın konusu kapsamında olmamakla birlikte Ahilik teşkilatlarının Selçuklu ve Osmanlı döneminde askeri, idari, kültürel ve sosyal yönleriyle önemli işlevler yerine getirdiği belirtilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmanın konusu kapsamında olan iktisadi alanda da bu teşkilatlara yüksek bir değer atfedilmektedir. Kuşkusuz, tarihi süreçte devletlerin bulunduğu dönemde diğer devletlere kıyasla daha güçlü olmasının sebeplerini; tesis ettikleri üstün kamu idaresi ya da teşkilat yapılarında, adalet ve güvenlikte, ilimde, sanatta, teknoloji ve iktisadi alanda sağladığı başarılarla aramak uygun olacaktır.

Bu kapsamda, çeşitli çalışmalarda belirli yönleriyle değinilen Ahi teşkilatlarının iktisadi anlayışının, günümüz gelişme ekonomisi politikalarının öne çıkan özellikleri çerçevesinde bütüncül bir bakış açısıyla ve konu bazında mukayeseli olarak incelenmesi değerli görülmektedir. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı gelişme ekonomisi politikaları ışığında Ahilik teşkilatlarının iktisadi anlayışının irdelenmesi ve günümüz politikalarının izlerini ne ölçüde taşıdığına ortaya konmasıdır. Çalışmanın ilk bölümünde günümüz gelişme ekonomisi politikalarının genel çerçevesi ve öne çıkan yanları ele alınmaya çalışılacaktır. İkinci kısımda bu politikaların belirgin özellikleriyle ilişkisi de gözetilerek Ahilik teşkilatlarının yapısı ve iktisadi anlayışı konu bazında incelenecektir. Daha sonra günümüz gelişme ekonomisi politikalarının Ahiliğin iktisadi anlayışındaki yerine dair belirgin çıkarımlar ve mukayeseli özet bir analiz yapılmaya çalışılacaktır. Sonuç kısmında, gelişme ekonomisi politikalarıyla ilişkisi de korunarak Ahiliğin dikkat çeken yanları sunulmaya çalışılmaktadır.

Günümüz Dünyasında Gelişme Ekonomisi Politikaları

Toplumlar, öncelikle, insanların yaşam standartlarını yükseltmek için yüksek ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek isterler. Ancak yüksek büyüme, artan maddi zenginliğin toplumun bütün kesimlerince paylaşılmasını her zaman mümkün kılacak ölçüde kapsayıcı olmayabilir. Ayrıca güçlü büyüme, sosyal imkânlardan yoksun kesimlerin toplumsal faaliyetlerde ve politik süreçlerde seslerini daha fazla duyurmalarını da temin etmeyebilir (de Mello ve Dutz, 2012, s. 9). Ekonomide büyüme öncelikli politikalar aynı zamanda ülkelerin önemli iktisadi ve sosyal sorunlarla karşılaşmasına yol açmakta ya da bu sorunların önlenmesinde yetersiz kalabilmektedir. Bu bağlamda, iktisadi ve sosyal alanda “ekonomik büyümenin ötesinde” daha geniş politika ve tedbir setine yer verilmesi önerilmektedir (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2020, ss. 17-18).

Halen gerek küresel düzeyde gerekse ülkelerin kendi bünyesinde yoksulluk, gelir eşitsizliği, altyapı imkânları, mesleki beceri gelişimi, eğitim, sağlık, sosyal koruma gibi iktisadi ve sosyal alanda önemli boyutta eşitsizliklerle ya da kalkınma sorunlarıyla karşı karşıya bulunduğu bir gerçektir. Yaşanılan sorunların üstesinden gelinmesi ve daha dengeli iktisadi ve sosyal kalkınmanın

gerçekleştirilmesi hususu, Birleşmiş Milletler 2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma İlkelerinde de yer aldığı biçimiyle hem uluslararası gündemin hem de ülkelerin temel uğraş alanlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, günümüz gelişme ekonomisi gündemini oluşturan ve aynı zamanda bu çalışmanın konusuna uygun olarak Ahilik teşilatlarında belirgin karşılıklarının da bulunduğu düşünülen temel politika tercihleri aşağıda incelenmeye çalışılmaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma ve Kapsayıcı Büyüme

Sürdürülebilir kalkınma şu anki neslin ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin imkânlarını riske atmadan, karşılanmasıdır (Strange ve Bayley, 2008, s. 24). Birleşmiş Milletlerce 2000 yılında 8 hedef ile 21 alt hedeften oluşan ve 15 yıllık süre için ilan edilen Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinden sonra, 2015 yılında bu hedefleri daha kapsamlı ve ileri bir aşamaya taşıyan 2030 yılı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri açıklanmıştır. 25 Eylül 2015 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 70/1 Kararıyla, günümüz gelişme ekonomisi politikalarının ana eksenlerine işaret eden, 17 adet sürdürülebilir kalkınma hedefine ve bu hedeflerin veya amaçların gerçekleştirilmesine yönelik toplam 169 alt hedefe ya da tedbire yer verilmiştir. 2030 Gündemi olarak da adlandırılan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle “hiç kimsenin geride kalmaması” ana ilkesi çerçevesinde, iktisadi, sosyal ve çevresel konulardan oluşan üç ana eksen kapsamında kalkınma sorunları ele alınmakta ve uygun politika önceliklerine yer verilmektedir (CEEweb, 2017, s. 5; Strange ve Bayley, 2008, s. 27; United Nations, 2015; United Nations, 2016, ss. 1,7-8; United Nations, 2020a).

Sürdürülebilir kalkınma her şeyden önce kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyümeyle mümkün olabilecektir. Kapsayıcı büyüme, ülke nüfusunun bütün kesimlerine fırsatlar sunan ve sağlanan refahın parasal ve parasal olmayan yönüyle bütün kesimlerce paylaşımını mümkün kılan gelişme sürecidir (OECD, 2014, s. 80). Bunun için eğitim politikalarında işgücü piyasasının talebine uygun bilgi ve yeteneklerin kazanılması, özellikle genç nüfusta istihdam imkânlarının artırılması, iş gücü piyasasında cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi, muhtaç ve güvenceden yoksun kesimlerin mali imkânlarla güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçlarla uluslararası kuruluşlarca kapsayıcı niteliği yüksek büyüme modelleri ya da yaklaşımları tasarlanmakta ve ülkeler itibarıyla analizler yapılmaktadır (OECD, 2018; United Nations, 2019b, s. 14; World Economic Forum (WEF), 2017).

Politika Geliştirme, Uygulama ve İzleme Sürecine Özel Kesim Katılımı

Kamu ve özel kesim arasında sağlıklı bir etkileşim ülke şartlarına uygun ve rekabetçi politikalar geliştirilmesini, ekonomik gelişme ve toplumsal refah artışının önündeki temel ya da yapısal sorunların çözümünü kolaylaştırmaktadır. Etkin kamu-özel işbirliği hem piyasa hem de kamu ya da hükümet kaynaklı başarısızlıkları önlemekte, aynı zamanda ekonomide eş güdüm içinde hareket edilerek politika belirsizliklerini gidermektedir. Ekonomide kamu, özel ve üniversite kesimi dahil bütün aktörler arasında tesis edilecek diyalog ve işbirliği; ekonomik kalkınma, sanayi ve teknolojik gelişme açısından etkin çözüm önerilerinin getirilmesini ve uygun destek unsurlarının sağlanmasını mümkün kılacaktır. Bu iş birliği ortamı ayna zamanda rant oluşumunun asgariye inmesine de katkı sunabilecektir (te Velde, 2010, ss. iii, 25).

Bu çerçevede, sürdürülebilir kalkınma için ülkelerin katılım düzeyi yüksek, toplumsal desteğe sahip bir planlama sürecini işletmesi ve işleyen bir izleme ve değerlendirme sistemini oluşturulması hayati bir öneme sahiptir. Bu sayede politika tasarımına yeni fikirlerin aktarımı ve uygulamada daha geniş bir sahiplenme ile yerel kapasitenin daha güçlü kılınması mümkün olabilecektir.

Bu amaçla kamu, özel sektör ve akademik dünya arasında oluşturulan diyalog ve işbirliği mekanizmalarına dair hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çok sayıda uygulama görmek mümkündür. Her şeyden önce, sürdürülebilir kalkınma politikalarına dair ülke raporlarının sadece kamu inisiyatifiyle değil, sivil toplum kuruluşları ve özel kesim dahil tüm tarafların katkılarının da içerilecek şekilde hazırlanması beklenmektedir (United Nations, 2015, ss. 28,33). Bunun yanı sıra, örneğin, kalkınma konularında çeşitli alanlardan oluşan 78 farklı sivil toplum platformunun bir araya geldiği AB Sürdürülebilir Kalkınma İlkelerini İzleme Platformu mevcut sürdürülebilir kalkınma

politikalarının izleme ve değerlendirmesini yapmakta, öneriler geliştirmekte, AB kurumlarına ve üye ülkelere uzman sağlamaktadır. Norveç ve İsviçre’de sivil toplum örgütlerince, sürdürülebilir kalkınma amaçlı gönüllü ülke raporlarının uygulama safhasına ilişkin gölge raporlar hazırlanmaktadır. İtalya’da sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulamasına katkı sunmak, fırsat ve sorunları analiz etmek, izleme ve değerlendirme yapma üzere iş dünyası, dış ticaret birlikleri, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerden oluşan 160 üye organizasyon ve geniş katılımlı bireylerden oluşan bir işbirliği ortamı oluşturulduğu görülmektedir (CEEweb, 2017, ss. 13-30).

Ekonominin Üretim Gücünün, İş ve İstihdam İmkânlarının Artırılması

Ülkeler arasında farklılaşmakla birlikte, günümüz dünyasında ekonomilerin üretken gücünün ve teknolojik kabiliyetinin artırılmasına yönelik çabalar rekabette öne çıkmaktadır. Bu kapsamda, küresel düzeyde ülkelerin gayri safi yurtiçi hasılası (GSYH) içinde imalat sanayii katma değerinin payı 2008 yılında yüzde 15,9’dan 2018 yılında yüzde 16,5’e yükselmiştir. Bu oran Uzak Doğu ve Güney Doğu Asya ülkelerinde ortalama yüzde 26’yı bulmaktadır. Dünya genelinde, Sahra Altı Afrika ülkeleri hariç, kaynak bazlı ve düşük teknoloji üretim yapısından orta-yüksek (ortanın üstü) ve yüksek teknoloji sektörlerine geçiş yaşanmaktadır. Bu bağlamda, imalat sanayii katma değeri içerisinde orta-yüksek ve yüksek teknoloji üretimin payı 2000 yılında yüzde 40,5’ten 2016 yılında yüzde 44,7’ye yükselmiştir. Bununla birlikte ar-ge harcamalarının ülkelerin GSYH içerisindeki payı 2000-2017 döneminde dünya genelinde yüzde 1,52’den yüzde 1,72’ye yükselmiştir. Bu oran Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde ortalama yüzde 2,25’e ulaşmaktadır. Ancak az gelişmiş ülkelerin üretim kapasitesi ve sanayileşme faaliyetleri sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin oldukça gerisinde seyretmekte, gelişmiş ülkelere kıyasla sanayi üretim gücü açığı devam etmektedir. Örneğin, kişi başına imalat sanayii katma değeri Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde ortalama 4.938 ABD Dolar iken az gelişmiş ülkelere 114 ABD Dolar’dır. Sanayii katma değeri içerisinde orta-yüksek ve yüksek teknoloji üretim payı az gelişmiş ülkelere yüzde 10.4 düzeyinde kalmaktadır (United Nations, 2019a, ss. 12,40-41; United Nations, 2019b, s. 16; United Nations, 2020a, s. 43).

Bu doğrultuda; 2030 gündemi çerçevesinde ülkelerin kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeye öncelik vermesi, özellikle az gelişmiş ülkelere olmak üzere sanayinin toplam istihdam ve GSYH içindeki ağırlığının artırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda üretimde kaynak etkinliğinin sağlanması, çevreye duyarlı temiz teknolojilerin kullanımının desteklenmesi, özellikle gelişmekte olan ülkelere yerli teknoloji geliştirme, yenilikçilik faaliyetleri ve ekonominin üretim yapısında sektörel çeşitliliğin teşvik edilmesi önerilmektedir (United Nations, 2015, ss. 12, 20). Ayrıca bilhassa istihdam oluşturma yönüyle gelişmekte olan ülkelere ekonomilerin itici gücünü oluşturan KOBİ’lerin finansman imkânlarının kolaylaştırılması, rekabet güçlerini artıracak uygun destekler sunulması, yerel ve küresel değer zincirlerine bütünleşmesinin sağlanmasına önem verilmektedir (United Nations, 2019a, s. 40; United Nations, 2020a, s. 43).

Sektörel Kümelenme, Üretim ve Dış Ticarete Standardizasyon ve Belgelendirme

Kümelenme; ortak özellikleri olan veya birbirini tamamlayıcı nitelikteki ilişkili şirketlerin, tedarikçilerin, hizmet sağlayıcıların ve ilgili kurum ya da kuruluşların belirli bir alanda yakın bir şekilde bulunmalarıdır (Porter, 2004, s. 33). Kümelenme oluşumları; bünyesindeki firmaların uzmanlaşmış tedarikçilere, bilgi ve teknolojiye, işgücüne ve ilgili kurumlara küme dışındaki firmalara göre daha hızlı ve etkin bir erişim imkânına kavuşmasını mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte, yenilikçilik ve verimlilik artışı imkânı sunarak firmaların daha hızlı büyümesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca yeni iş oluşumlarını, başka bir ifadeyle girişimciliği hızlandırmaktadır. Kümelenme; firmalar arasında ve firmalar ile üniversite ya da araştırma kuruluşları arasında işbirliğini mümkün kılarak bulunduğu sektör ya da ekonominin rekabet gücü kazanmasında etkili olmaktadır (Bedir, 2009, ss. 29-30; European Commission, 2019a; Porter, 1998, ss. 79-84; Porter, 2004, ss. 33-34; Snowdon and Stonehouse, 2006, s. 168).

Uluslararası rekabet gücü kazanımı açısından etkin kümelenme oluşumlarının sağladığı faydaların yanısıra, üretim ve dış ticaret faaliyetlerinin belirlenen kalite ve standartlarda yürütülmesi

de tüketici güvenliği ve pazara erişim bakımından bilhassa önem arz etmektedir. Standartlar; hukuki düzenlemelerle pratik uygulamalar arasında bir köprü işlevi görmekte, aynı zamanda üretim maliyetlerinin azaltılması ve piyasa boyutunun genişletilmesine katkı sağlamaktadır (European Commission, 2019b, s. 7). Standartlara uygun üretim, her şeyden önce üretilen ürün bileşenlerinin birbiriyle uyumluluğunu ve değiştirilebilir olmalarını sağlayarak üretilen üründe ölçeklerin büyütülmesine yol açmaktadır.

Bu çerçevede, tüketicilerin satın aldığı ürünlerin gerek ülke içinde gerekse uluslararası düzeyde yeterli kalitede olduğuna dair bir güvence sunulması amacıyla yürütülen standardizasyon ve belgelendirme faaliyetleri ulusal ve uluslararası düzeyde gelişme ekonomisi politikalarının, özellikle de sanayileşme stratejilerinin öncelikli alanlarını teşkil etmektedir. Örneğin, AB'nin yeni sanayi stratejisi belgesinde Tek Pazar politikasının iyi işleyen standardizasyon ve belgelendirme işlemlerine bağlı olacağı, bu alanlarda kaydedilecek gelişmelerin piyasaların boyutunu artıracacağı ve hukuki bir güvence sağlayacağına işaret edilmektedir (European Commission, 2020, s. 5). Bu amaçlarla ulusal ve uluslararası standart kuruluşlarınca ürünlerin sağlık, güvenlik ve teknik gereklilerinin karşılanmasına yönelik olarak geniş bir sektörel çeşitlilikte standardizasyon faaliyetleri yürütülmektedir.

Hayat Boyu Eğitim ve Mesleki Becerilerin İyileştirilmesi

Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve demografik yapıdaki değişiklikler dünya genelinde iş gücü piyasasını derinden etkilemektedir. Bu eğilimler bir yandan piyasada yürütülen işlerin miktar ve çeşitliğini etkilerken aynı zamanda giderek artan rekabet ortamında işgücünün sahip olması gereken mesleki yetkinliklerini de şekillendirmektedir. Bu eğilimler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin her ikisinde de zihinsel ve sosyal davranış yeteneklerine sahip işgücüne olan talebi artırırken, fiziki ve rutin yeteneklere olan talebi kısmaktadır (OECD, 2019a, s. 90; World Bank Group, 2019, s. 23). Özellikle kişilerin becerisine ve karşılıklı iletişimine dayalı işler makinayla ikame edilemeyecek düzeyde değerli hale gelmekte, bu bakımdan kişinin erken yaşlarından başlayarak tüm hayatı boyunca edineceği eğitim ve kazanacağı sosyal davranış üstünlükleri önem kazanmaktadır. İstihdam imkânlarıyla bağlantısı kurulan yetişkin eğitim programları çok daha başarılı olmakta, yetenek eğitim programlarının tasarımı, eğitim yöntemleri ve eğitim sürecinin özel sektör katkılarıyla belirlenmesi de bu eğitimlerin başarı düzeyini artırmaktadır (World Bank Group, 2019).

Bu kapsamda, kapsayıcı ve herkese fırsat eşitliği sunan nitelikli eğitimin sağlanması ve hayat boyu öğrenme imkânlarının geliştirilmesi hususu günümüz gelişme ekonomisi politikalarının en temel eksenlerinden birini oluşturmaktadır. Her şeyden önce, yoksullukla mücadele ve bilhassa yoksulluğun nesilden nesile aktarımının engellenmesi için toplumda eğitim düzeyinin geliştirilmesi kilit bir öneme sahiptir (United Nations, 2019a, s. 30). Nitelikli okul öncesi eğitim dezavantajlı ailelerin çocuklarına diğerleriyle aralarındaki açığı erken kapatma ve yaşlılarıyla hayata daha eşit şartlarda başlama imkânı sunmaktadır (United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), 2019, s. 12). Bununla birlikte mesleki eğitime yatırım; okul eğitimi ve iş hayatı geçişinin daha etkin ve düzenli yapılabilmesi ve özellikle genç nüfusun istihdamı bakımından önemli bir tercih olarak görülmektedir (OECD, 2019a, s. 92). Bu çerçevede, özellikle kadın, çocuk, dezavantajlı ve muhtaç kesimler olmak üzere hayatın bütün dönemlerinde eğitime erişim imkânlarının artırılması ve işgücüne yetenek kazandırılmasına gayret gösterilmekte, bunun için gerekli yatırım, teşvik ve yönlendirmelerin yapılması kalkınma politikalarının temel önceliklerini oluşturmaktadır.

Sosyal Koruma Politikalarının Artan Önemi

Dünya genelinde son yıllarda aşırı yoksulluk oranının düşüş hızı yavaşlamakta, 2019 yılı itibarıyla dünya nüfusunun yüzde 8.2'sinin aşırı yoksul şartlarda bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu bağlamda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında aşırı yoksulluğun yüzde 3'ün altına düşürülmesi, hatta sonlandırılması hedefine rağmen, 2030 yılında aşırı yoksulluk oranının ancak yüzde 6 düzeyine düşeceği tahmin edilmektedir (United Nations, 2015, ss. 3,15; United Nations, 2019b, s. 6; United Nations, 2020, ss. 6,24). Diğer taraftan aşırı yoksulluk oranındaki düşüş eğiliminin yavaşlayarak da olsa sürdürülmesinin aksine, yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle daha da yükseleceği

kaygısı taşınmaktadır. Bu çerçevede, salgının etkilerinin hafifletilmesi ve insanların gelirlerinin yoksulluk sınırının altına düşmesinin önlenmesi bakımından güçlü bir sosyal koruma sisteminin gerekliliğine çok daha fazla ihtiyaç bulunmaktadır (United Nations, 2020a, ss. 6, 24-25). Ayrıca son yıllarda gelir eşitsizliği farklı düzeylerde olmak üzere dünyanın bütün bölgelerinde ve hemen hemen bütün ülkelerde artmıştır (Alvaredo, Chancel, Piketty, Saez ve Zucman, 2017, s. 9). Başka bir değerlendirmeye göre, ülke içi gelir eşitsizliği ya da gelir dağılımında bozukluk son 30 yılda dünya nüfusunun yüzde 71'ine karşılık gelen, gelişmiş ülkelerin büyük bir bölümünde ve Çin ve Hindistan dâhil birçok orta gelirli ülkede artış göstermiştir (United Nations, 2020b, s. 3).

Sosyal koruma sistemleri toplumda yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin giderilmesi, hayatın tüm dönemlerinde güvencesizliğin önlenmesi, başta yoksul ve herhangi bir güvenceden yoksunlar olmak üzere hanehalklarının olası krizlerin üstesinden gelmesi, iş gücüne katılımının artırılması ve beşeri sermayenin güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Sosyal koruma harcamalarının temel bir bileşeni olan sosyal yardımlar ise yoksul ve muhtaçlık yükünün hafifletilmesi, özellikle yoksul veya düşük gelirli ailelerin eğitim imkânlarının artırılması yoluyla kapsayıcı büyümenin sağlanmasına katkı sunmaktadır. Sosyal koruma; aile ve çocuk, işsizlik, hastalık, yaşlılık, engellilik, dul ve yetim, analık, sağlık koruma, iş kazası, konut harcamaları ile diğer aynı ve nakdi destek vb. yardımlardan oluşmaktadır (Eurostat, 2019, ss. 8,37; International Labour Organization (ILO), 2017, s. 1). Sosyal koruma ILO çalışmaları kapsamında primli veya katkılı ödemeler (sosyal sigorta) ve primsiz ödemeler (sosyal yardımlar) olarak değerlendirilmektedir (ILO, 2017, s. xxix). Bununla birlikte sosyal koruma OECD çalışmalarında olduğu gibi yaygın olarak i) sosyal sigorta, ii) sosyal yardımlar ve iii) aktif iş gücü politikaları olarak ele alınmaktadır (Mathers ve Slater, 2014, s. 7; ILO, 2017, s. 203; OECD, 2019b, s. 24). Buna karşın, sosyal koruma kapsamı ulusal hesaplarda farklılaşabilmekte ve eğitime yönelik harcamalar da sosyal koruma kapsamında değerlendirilmektedir (Eurostat, 2019, s. 8).

Dünya nüfusunun halen üçte birinden daha azının (yüzde 29) bütün sosyal koruma imkânlarını içerecek şekilde kapsamlı sosyal koruma sistemine sahip bulunduğu tahmin edilmesine rağmen (ILO, 2017, s. xxix) kamu sosyal koruma harcamalarının ekonomideki ağırlığı uzun dönemde belirgin bir artış eğilimi göstermiştir. OECD ülkeleri genelinde kamu sosyal koruma harcamalarının GSYH içindeki payı 1980 yılında yüzde 14,5 iken 2019 yılında yüzde 20,0 düzeyindedir (OECD, 2021). Diğer yandan sosyal yardımların GSYH'ya oranı gelişmekte olan ülkelerde yüzde 1,5, OECD ülkelerinde yüzde 2,7 dir (World Bank Group, 2018, s. 22).

İktisadi Hayatta Cinsiyet Eşitsizliğinin Giderilmesi ve Kadınların İşgücüne Katılımının Artırılması

Cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi ve kadın ve kız çocuklarının iktisadi ve sosyal hayatta güçlü kılınması hususu sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin 17 adet temel ilkesinden sadece biri olarak değerlendirilmemelidir. Bu husus aynı zamanda kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmanın diğer bütün boyutlarıyla da yakinen ilişkili görülmektedir (The United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), 2021).

Tablo 1

Dünya Genelinde İktisadi Faaliyetlerde Cinsiyet Eşitsizliği (2019 Yılı)

	İşsizlik Oranı* (%)	İstihdam Oranı (%)	İşgücüne katılım oranı (%)	Çalışan nüfusta aşırı yoksulluk oranı (%)	Genç nüfusta ne eğitim ne de istihdamda olanların oranı (%)
Genel	5.0	57.4	60.7	7.1	22.2
- Erkek	4.7	70.3	74.3	6.9	14.0
- Kadın	5.4	44.6	47.2	7.5	31.0

Kaynak: United Nations (2019a, s. 39; 2020a, ss. 24,41) ve ILO (2020)'den derlenmiştir. (*) İşsizlik oranı 2018 yılı verilerini kapsamaktadır. 2019 yılında işsizlik oranı artarak yüzde 5.4'e yükselmiştir (United Nations, 2020a, s. 41).

Tablo 1'de görüleceği üzere dünya genelinde işsizlik oranı, çalışan nüfusta aşırı yoksulluk oranı ve genç nüfusta ne eğitim ne de istihdamda olanların oranı kadınlarda erkeklere kıyasla daha

yüksek, bununla birlikte istihdam oranı ve işgücüne katılım oranı ise kadınlarda erkeklere göre oldukça düşüktür.

Ayrıca medyan saatlik ücretin erkeklerde kadınlardan yüzde 12 daha fazla olduğu, bu açığın profesyonel seviyede ve yönetici düzeyindeki işlerde yüzde 20'yi aştığı tespit edilmektedir (United Nations, 2019a, s. 11,39). Mevzuat düzenlemeleri kaynaklı sınırlamalar, toplumun sosyal norm ve davranışları, yöneticilik seviyesinde ve politik süreçlerde eksik temsil, ailevi sorumluluklar ve ücretsiz çalışma gibi hususlar kadınların iktisadi hayata etkin katılımını kısıtlamaktadır (UNICEF, 2019, s. 12; United Nations, 2019a, ss. 32-33; United Nations, 2019b, ss. 11-12). Bu nedenlerle; sürdürülebilir kalkınma gündemi çerçevesinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 70/1 Kararında da belirttiği üzere kadın ve kız çocuklarına yönelik her türde ayrımcılığın giderilmesi, iktisadi, politik ve toplumsal hayatta eşit fırsatların ve etkin katılımın sağlanması benimsenmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitimden mesleki ve teknik eğitim dâhil üniversite eğitimine kadar her kademede kadın-erkek fırsat eşitliğinin ve nitelikli eğitimin sağlanması amaçlanmaktadır (United Nations, 2015, ss. 17-18).

Ahilik Teşkilatları

Ahilik teşkilatları; Selçuklu ve Osmanlı Devletinde üretim, tedarik ve pazarlama faaliyetlerine yön veren, geniş bir çeşitlilikte meslek elemanı yetiştiren, sosyal dayanışma özelliği yüksek Anadolu'ya özgü iktisadi ve sosyal teşekküllerdir.

Ahilik, özü itibariyle ahlaki ve insani üstün özellikleri ve dayanışmayı esas alan fütüvvet anlayışıyla Anadolu'da gelişen esnaf ve sanatkârlar teşkilatıdır (Dilik, 1988: 58-60; Şenocak, 2009: 423). Ahilik teşkilatları XIII. yüzyılda “ahlakla sanatın ahenkli bileşimi” olarak Ahi Evran öncülüğünde kurulmuş, daha sonra XVI. yüzyıldan itibaren lonca ve son dönemlerinde gedik uygulamalarıyla devam etmiş olsa da, Anadolu'da iktisadi ve sosyal alanda kurumsal bir yapı niteliğinde varlığını XX. yüzyılın başına kadar sürdürmüştür (Ceylan (2012, ss. 63-64,75; Çağatay, 1989, ss. 43,239; Gündüz, Kaya ve Aydemir., 2012, ss. 39-40; Mahiroğulları, 2008, ss. 143-144). Ahilik, kurulduğu dönemde özellikle “sosyal işlevlerinin çeşitliliği” bakımından Bizans coğrafyasında görülen loncalardan farklı özellikler taşımaktadır (Mahiroğulları, 2008, s. 139).

İnalçık (2017, s. 51), ahilik “adabı” olarak nitelendirdiği fütüvvet anlayışının belli ahlaki ve sosyal davranış kuralları olarak yüzyıllarca Anadolu'da Türk milletinin “milli karakterlerini” belirlediğini belirtmektedir. Turan'da (2018, s. 249) Ahilerin idari ve askeri yönüne de dikkat çekilerek bu teşkilatlar için “kudretli teşkilat” nitelendirmesi yapılmaktadır. Benzer şekilde Ceylan'a (2012, ss. 23-24, 46) göre, “Anadolu'nun vatanlaşmasında ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda” büyük rolü bulunan Ahilik Teşkilatı, aynı zamanda sosyo-ekonomik müesseseler olarak Osmanlı'nın iktisadi ve sosyal hayatını biçimlendirmiştir.

Bu çalışmada Ahilik konusunda farklı çalışmalarda yer verilen fütüvvetin anlamı, tarihçesi, fütüvvet ve Ahilik ilişkisi üzerine tartışmalar, Ahiliğin menşei, Ahi Evran'ın hayatı, ilmi kişiliği, Ahilik teşkilatlarının Osmanlı'nın kuruluşunda işlevleri, Anadolu'ya özgü özellikleri, lonca sistemi ve gedik uygulamaları, bu uygulamalarda zamanla görülen yetersizlik ya da bozulmalar vb. hususlar ele alınmayacaktır. Bu bağlamda, aşağıdaki bölümlerde çalışmanın konusu gereği Ahiliğin yapısı ve esas itibariyle iktisadi anlayışına odaklanılmaya çalışılacaktır.

Ahilik Teşkilatlarının Yapısı ve Karar Alma Süreçlerine Katılımı

Ahilik, kendine has bir teşkilat yapısıyla XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar bütün yerleşim yerlerinde her meslek grubunda iktisadi faaliyette bulunarak, halkın maddi ve manevi ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde teşkilatlanmıştır. Ahi teşkilatlanması sadece erkeklerle sınırlı kalmamış, kadınlar da Bacıyan-ı Rum (Anadolu Kadınları) ismiyle organize olmuşlardır (Ceylan, 2012, s. 30).

Ahilikte iş ahlakının önemli olduğu, kaynağını esas itibariyle bu teşkilatların tüzükleri niteliğindeki fütüvvetnamelerden alan ahlaki ve kültürel değerlerin bulunduğu görülmektedir. Bu

temel değerlere aykırı hareketler; örneğin ihtiyaç maddelerini stoklayıp kıtlık oluşturmak, fahiş fiyata mal satmak, ölçü ve tartıda hile yapmak, emanete hıyanetlik etmek, sözünde durmamak, yalan söylemek, hırsızlık yapmak vb. haksız ve güven zedeleyici davranışlar Ahilikten çıkarılmaya sebep olmaktadır. Bununla birlikte Ahilik “adabı” olarak ifade edilen ve yeme içme, konuşma, giyinme, misafirlik, cenaze ve hasta ziyareti vb. hususlardaki görgü kuralları yüzyıllarca Anadolu insanının milli karakterini, ahlaki ve sosyal davranış tarzını oluşturmuştur (Bayram, 2012, s. 94; Ceylan, 2012, ss. 38-41,56; Çağatay, 1989, ss. 162-163; İncalcık, 2017, ss. 51-52).

Ahilik teşkilatlarının yönetim kadroları seçimle belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle, Ahilikte seçim usulüne dayalı bir teşkilatlanma yapısı bulunmaktadır. Her bir iktisadi faaliyet kolunda yapılan seçimlerde, sadece o alandaki ustaların oy hakkı bulunmakta, esnaf şeyhinin ve yönetim kurulu üyelerinin seçimi ayrı ayrı yapılmaktadır. Seçimlerde yörenin müftü ve kadısı hazır bulunmaktadır (Ceylan, 2012, ss. 35-36; Çağatay, 1989, ss. 128-129). Yerleşim yerlerinde her esnaf kesiminin liyakat sahibi olan ve hürmet duyulan bir başkanı (reisi) bulunmakta, bu kişilere Ahi veya Esnaf Şeyhi ya da Mütevellî denilmektedir. Daha açık ifadeyle her Ahi teşkilatının başkanı bulunduğu yöredeki ustaların en eskileri arasından seçilmekte, kendisinden en az üç usta yetiştirmiş olması istenmekte, halk arasında güvenilir ve yardım sever olarak tanınıyor olması beklenmektedir (Çağatay, 1989, s. 129).

Başkan; bulunduğu yerdeki esnafın mesleki sorunlarının çözümü, esnaf sandığının idaresi, meslek mensuplarının eğitimi ve meslekte yükselme törenlerinin düzenlenmesi, taşınmaz varlıkların alım satımı, görevli personelin işe alımı ve idaresi, esnaf toplantılarının düzenlenmesi, esnafın temsili vb. hususlardan sorumlu bulunmaktadır (Ceylan, 2012, ss. 32-33, Çağatay, 1989 s. 128). Çalışanların iş disiplini ve ahlaki fütüvvetnameler ve zaviyeler yoluyla sağlanırken, bulunulan şehrin üretim şartları, örneğin bölgenin nüfusuna göre her meslekteki üreticilerin sayısı Ahi teşkilatı ile devletin işbirliğiyle oluşturulmaktadır (İncalcık, 2017, s. 52). Ahi teşkilatlarında Başkan’dan başka genellikle beş kişiden oluşan yönetim kurulu bulunmaktadır. Yönetim kurulu üyesi olabilmek için en az beş yıllık usta olunması gerekmektedir (Ceylan, 2012, s. 34; Çağatay, 1989, ss. 128-129). Yönetim kurulunda, özetle, esnafın genel eğitimiyle ilgilenen Esnaf Kethüdası; esnafın yetiştirilmesi ve disiplin işleri, esnaf arasında hammadde dağıtımı ve esnaf sandığının idaresinde Esnaf Şeyhine yardımcı olan Yiğitbaşı yer almaktadır. Bunun yanı sıra üretim alanında teknik işlerden sorumlu olan ve üretilen mal ve hizmetlerin kontrolü, kalite ve standartların sağlanmasıyla ilgilenen İşçibaşı; esnaf arasında, esnafla yönetim arasında ve yönetim içerisindeki anlaşmazlıkların hallinden sorumlu iki üyeden oluşan Ehl-i Hibre yer almaktadır (Bayram, 2012, s. 90; Ceylan, 2012, s. 34).

Ayrıca her yerleşim yerinde farklı iktisadi kollarda çalışan esnaf kesimleri arasındaki işleyiş ve koordinasyonu temin eden, bu kesimlerin sorunları hakkında devlet yöneticileri ile temas kurarak çözüme kavuşturulmasını sağlayan, bütün esnaf başkanlarının oluşturduğu Büyük Meclis bulunmaktadır. Büyük Meclis, esnaf başkanlarının kendi içlerinden seçtikleri Ahi Baba Vekili adı verilen başkan tarafından yönetilmekte ve Ahi Baba Vekilliğine seçilenlerin görevleri Kırşehir Ahi Evran Postnişini tarafından onaylanmaktadır. Bu meclise Çağatay’da (1989, s. 130) Büyük Kurul (Kâhyalar Kurulu), başkanına Kâhya Başı dendiği de görülmektedir. Büyük Meclis’te kararlaştırılan ve Devlet yöneticilerine iletilen hususlardan bir sonuç alınmadığı durumlarda bütün ustaların, yörenin ileri gelenlerinin, kadı ve müftülerinin de bulunduğu Memleket Toplantısı adı verilen çok daha geniş katılımlı toplantılar düzenlenmekte, gerekirse konunun Padişaha kadar götürülmesine çalışılmaktadır (Ceylan, 2012, ss. 34-36; Çağatay, 1989, ss. 130,134).

Ahilerin İktisadi Anlayışı

Selçuklular döneminde kurulan Ahi teşkilatlarının Anadolu’da “şehir ve kasabalarda sanayi, ticari ve iktisadi bütün faaliyetleri tanzim ettiği”, hatta Osmanlı şehir hayatının bu teşkilatlar üzerinde oluştuğu ifade edilmektedir (Turan, 2018, s. 249). Ahilik teşkilatlarıyla “parlak bir sanat ve ticaret hayatı” inşa edilmiştir (Çağatay, 1989, s. 183).

Klasik iktisat ve bu iktisadi anlayışın devamı niteliğindeki iktisadi düşüncelerin şekillendirdiği liberal iktisadi anlayışta, en genel ifadeyle ekonomik faaliyetlerin koordinasyonunun bizzat piyasalar

tarafından gerçekleştirilmesinin gerektiğine inanılmakta, tam rekabetin geçerli olduğu piyasalarda görünmez el işlevi gören fiyat mekanizmasının optimal kaynak dağılımını sağlayacağı öngörülmektedir. Böylece; özel girişim, özel mülkiyet ve kâr motifi çerçevesinde piyasada çok sayıda alıcı ile satıcı kendi çıkarlarını en yüksek kılmaya çalışırken, aynı zamanda bütün toplumun yararının sağlanmasına da hizmet edildiği kabul edilmektedir.

Buna karşılık Ahilerin oluşturduğu iktisadi sistemin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Aşağıda ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışılacağı üzere, her şeyden önce Ahilikte özel mülkiyete ve girişimciliğe dayalı, ancak aynı zamanda işbirliğine önem veren, iyi bir meslek sahibi olunmasını benimseyen, sosyal dayanışmacı ve kanaatkâr insan davranışı sergilenmektedir (Ceylan, 2012, s. 59; Karagül ve Masca, 2017, ss. 85, 89). Bu bağlamda, Karagül ve Masca (2017, ss. 85) kanaatkârlık, iddihardan (yastık altı para) kaçınma, işbirliği, iç kontrol ve standardizasyonu Ahiliğin temel prensipleri olarak ifade etmektedir. Yine Çağatay (1989, s. 215), Karagül ve Masca (2017, ss. 85-87) ve Öztürk'de (2002, ss. 4,7) işaret edildiği üzere, Ahilikte çetin rekabete dayalı yüksek kâr motifinden ziyade geniş bir mesleki çeşitlilikte üretim, karşılıklı dayanışma ve sosyal yardımlaşmanın esas alındığı görülmektedir.

Üretimin Teşviki, İş Bölümü ve Uzmanlaşma

Smith'e (1937, ss. 3,7) göre iş bölümü sayesinde i) belirli alandaki işçilerin becerileri artmakta, ii) zamandan tasarruf sağlanmakta ve iii) makinaların daha yaygın kullanımı ve geliştirilmesi mümkün olmaktadır. Böylece; günümüz ifadesiyle iş gücünün üretkenliği artmakta ve Ekelund and Hebert'de (1997, ss. 98, 117) işaret edildiği üzere, üretim iş bölümüyle karakterize edilmekte ve bu üç faydanın her biri sayesinde daha fazla iktisadi zenginlik sağlanabilmektedir.

Bu açılardan değerlendirildiğinde; bir iş sahibi olunması Ahiliğin temel ilkesini oluşturmaktadır. Her Ahi teşkilatının temeli bir meslek veya sanata dayanmakta, kişinin Ahi teşkilatlarına girebilmesi için bir sanatla uğraşması veya esnaf ya da bir meslek sahibi olması gerekmektedir (Ceylan, 2012, s. 27; Çağatay, 1989, s. 183; Mahiroğulları, 2008, s. 146). Çağatay (1989, s. 183) fütüvvetçilikte böyle bir temel şartın olmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, Ahilerin birden çok işle uğraşmaları veya iş değiştirmeleri de hoş karşılanmamaktadır (Öztürk 2002, s. 6; Karagül ve Masca, 2017, s. 86). Ahilik; üretim, tüketim ve bölüşüm olarak ifade edilebilecek olan iktisadi hayatta esas itibarıyla üretime ağırlık veren bir yaklaşımdır. Ahilikte; iş ve meslek sahibi olma, çalışma ve üretim teşvik edilmekte, neyin ne kadar ve nasıl üretileceği de denetime tabi tutulmaktadır (Karagül ve Masca, 2017, ss. 86-87).

Ahilikte, çeşitli iktisadi faaliyetler içerisinde bir iş ya da meslek sahibi olunmasını gerekli gören bu temel ilkenin, bugünkü iktisadi hayatın en belirgin prensiplerinden olan işbölümü ve uzmanlaşmaya karşılık geldiği açıktır. Adam Smith'in Milletlerin Zenginliği (1776) eserinde ele aldığı üretimde iş bölümü ve uzmanlaşma fikrinin, çok daha öncesinde Ahilik teşkilatlarının iktisadi düşüncesinde temel prensip kabul edildiği ve asırlarca başarıyla uygulandığı görülmektedir (Karagül, Masca, 2017, s. 86). Benzer şekilde Öztürk (2002, s. 6) Ahilikte iş bölümüne önem verildiğini ve insanların kabiliyetine uygun bir işte çalıştığını belirtmekte, işletmelerde tek mal üretildiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, Ahi Evran'ın ilk olarak debbağlıkla (dericilik) başlattığı üretim faaliyeti 32 farklı mesleki alana genişletilmiştir. Başka bir ifadeyle, Ahilik 32 ayrı iş kolunda teşkilatlandırılmış, Ahi Evran bütün iş kollarının en üst lideri konumunda görülmüş, debbağlık da diğer mesleki faaliyetler üzerinde etki sahibi olmuştur (Bayram, 2008, ss. 66; 2018, s. 97; Ceylan, 2012, s. 24; Çağatay, 1989, s. 215; İnalçık, 2017, s. 48; Taeschner 1953, s. 24).

Kümelenme Oluşumları ve Ortak Tedarik İmkânları

Ahi Evran, toplumun mutluluğu (refahı) için "sanatın ve sanat kollarının yaşatılması" görüşünü taşımakta, bununla birlikte her bir sanat kolunun belli bir yerde toplanmasını ve burada sanatlarını icra etmelerini önermektedir. Bu konuda Ahi Evran'ın Letaif-i Hikmet adlı eserine atıfla, toplumun bütün ihtiyaçlarının görülmesi bakımından her çeşit sanat kolunu yürüten insanlara ihtiyaç

olduğu, sanat kollarının her birini yürüten çok sayıdaki insanın belli bir yerde toplanmaları ve sadece kendi sanatlarıyla meşgul olmaları gerektiğinin belirtildiği ifade edilmektedir (Bayram, 2018, s. 164).

Yukarıda ifade edilen, her bir sanat kolunun belli bir yerde toplanması ve sadece kendi alanında uzmanlaşıp faaliyet göstermesi görüşü, günümüzde ülke veya sektörlerin uluslararası rekabet gücü kazanması bakımından önerilen kümelenme yaklaşımıyla tamamen örtüştüğü görülmektedir.

Bununla birlikte Ahilikte; günümüz kooperatifçilik veya kümelenme oluşumlarının sağladığı iktisadi imkânlarla benzer şekilde, her meslek grubuna ait hammaddelerin toplu olarak alımını sağlayarak tedarik zincirine araçların girmesi ve haksız rekabetin oluşmasının önlenmesine çalışılmıştır. Böylece, hammaddenin uygun fiyata ve yeterli miktarda teminiyle üretici ve tüketicinin korunması amaçlanmış, bu amaçla piyasanın veya birbiriyle ilişkili olan iktisadi faaliyet kollarının hammadde tedarikinin eşgüdüm ve kontrol altında gerçekleştirilmesi mümkün kılınmıştır (Ceylan, 2012, ss. 67,81; Çağatay, 1989, s. 98; Mahiroğulları, 2008, s. 151). Bu çerçevede, şehir ve kasabalarda esnaf ve sanatkâr gruplarına “çarşılar, arastalar, uzun çarşılar, kapalı çarşılar” kurulduğu, Ahilerin diğer esnaf ve sanatkârlara üstünlük sağladığı, öyle ki, her türlü işin bu meslek gruplarınca yapıldığı belirtilmektedir (Ceylan, 2012, s. 65; Çağatay, 1989, s. 215). Çağatay’da (1989, s. 127) “sanatkârların arasta, bedestan veya uzun çarşı denen özel bir yerde topluca bulduklarına” dair yapılan vurguyu görmek mümkündür. Benzer şekilde, Öztürk (2002, s. 3) Ahilerin kurdukları zaviye ve yanında inşa ettikleri evler ile mahalle ve sokaklar oluşturduklarını, işyerleri, siteler ve çarşılar inşa ettiklerini ifade etmektedir.

Aşırı Kârın Önlenmesi, Kalite ve Standardizasyon Bilinci

Ahilikte üretimde kâr maksimizasyonu veya yüksek kâr amaç olmayıp, toplumun ihtiyaçlarının uygun şekilde karşılanması esas alınmakta, ürünün fiyatı emek ve hammaddeye dayalı üretim girdilerine göre belirlenerek belirli bir kârla sınırlandırılmaktadır. Ahilik, bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda hiçbir sınırlama getirmezken, tüketimde israf ve lüksün önlenmesini ve gereğinden fazla üretim yapılmamasını benimsemiştir (Karagül ve Masca, 2017, ss. 86-87). Ahilikte her bir iktisadi faaliyet alanına konu malların üretim süreçlerinde nelere dikkat edileceği, üretime konu girdilerin miktarı ve üretimin nasıl yapılacağı belirlenmektedir (Ceylan, 2012, ss. 64-67; Çağatay, 1989, ss. 97-105,215). Bu kurallara uymayanlar hammadde temin edememek veya piyasaya mal sürememek gibi yaptırımlarla karşı karşıya kalabilmekte, hatta meslekten çıkarılmasına kadar varan cezalar verilmektedir. Ayrıca, kahvehane ve toplantı yerlerine girilmesine müsaade edilmeyerek sosyal hayattan tecrit oldukları bilgisine de yer verilmektedir (Ceylan, 2012, ss. 65-67).

Ahiliğin iktisadi anlayışında iş ahlakına ve müşterinin aldatılmamasına veya günümüz ifadesiyle tüketicinin korunması, piyasanın gözetim ve denetimine dair hususlara önem verilmektedir (Ceylan, 2012, ss. 64-67,81; Karagül ve Masca, 2017, s. 85; Mahiroğulları, 2008, ss. 149-150; Öztürk, 2002, s. 9). Ceylan’da (2012, s. 67) vurgulandığı üzere, her bir meslekteki Ahi teşkilatları ürettikleri ürünlerin belirli standartlara veya teknik özelliklere sahip olmasını sağlayarak günümüz standart kuruluşlarının rolünü yerine getirmişlerdir. Bu çerçevede, Ahi teşkilatlarında üretim süreçlerinin kontrolünün yanı sıra spekülasyon kazanç, bozuk ve hileli mal satılması cezalandırılmakta, kâr payının belirli ölçülerde tutulması, bazen fiyatlarının belirlenmesine kadar varan birçok hususta kurallar koyulmakta, üretimde kalite ve standardın sağlanması temel işlevler arasında yer almaktadır (Ceylan, 2012, ss. 64-67; Çağatay, 1989, ss. 97-107). Örneğin; çeşitli gıda üreticileri, giyim ve dokumacılar, debbağlar, ayakkabıcılar, demirciler, kuyumcular, boyacılar, değirmenciler vb. meslek kollarının üretiminde belirli kural ya da niteliklerin arandığını görmek mümkündür. Ayrıca özellikle gıda ürünleri olmak temel ihtiyaç ürünleri gibi bazı ürünlerin fiyatlarının ve inşaat işleri gibi belirli işlerdeki işçiler için gündelik ücretlerin belirlendiği de görülmektedir (Ceylan, 2012, ss. 65; Çağatay, 1989, ss. 97-110). Bu çerçevede, aynı kalitede malın tek fiyata satılması, ürünlerin gerçek değerinden düşük veya yüksek fiyata satılmaması, tüketici refahını kısıtlayıcı spekülasyon ve yüksek kazançların elde edilmemesi öngörülmüş, bu amaçla meslek yöneticilerinden oluşan fiyat tespit komisyonları oluşturulmuştur. Fiyatlarda değişiklik, fiyat tespiti ya da “nahr” koyma işleminin ürünün katma değer yapısına göre belirlendiği görülmektedir (Mahiroğulları, 2008, ss. 150-151).

Ahilerde Mesleki Eğitim ve Eleman Yetiştirme

Ahilikte iş başında ve zaviyelerde hayat boyu süren eğitim sürecinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Meslekte her biri belirli süre alan yamak, çırak, kalfa ve ustalık süre ve süreçleri işletilmekte ve bir üst dereceye yükselme törenle gerçekleştirilmektedir.

Mesleki eğitim süreci henüz 10 yaşına erişmemiş çocukların ücretsiz olarak üç yıl yamaklıkla başlamakta, yamaklık sonrasında çıraklık süresi genelde 1001 gün sürmektedir. Kuyumculuk gibi hassas işlerde bu süre 20 yıla kadar uzayabilmektedir. Yeterli bilgi ve beceriye sahip olan çıraklar kalfa ve ustasının himayesinde bir sınav sonucunda kalfalığa yükselmektedir. Üç yıl süren ve ata binme, atıcılık, kılıç kullanmak gibi spor ve askerî eğitimi de içeren kalfalık süreci sonrasında, ustalar meclisince ustalık imtihanında başarılı bulunan kalfalar ustalığa yükselmektedir. Nihayetinde dükkân açma imkânına tüm bu süreçlerde başarıyla ilerleyen ve ustalığa yükselen meslek mensupları sahip olabilmektedir. Bunların yanısıra, Ahi zaviyelerinde de okuma yazma, dini bilgiler, şiir, ilahi ve sufi sözleri, terbiye kuralları, ahlaki meziyetler, teşkilatın düzen ve geleneği gibi bilgiler içeren eğitim faaliyetleri yürütülmektedir (Bayram, 2012, s. 94-95; Ceylan, 2012, ss. 69-70; Çağatay, 1989, ss. 137-138). Ceylan'da (2012: 69-70) özellikle Selçuklu döneminde ve Osmanlı'nın kuruluş yıllarında Ahi Teşkilatı mensuplarına askeri eğitim de verildiği, hatta ahilerdeki bu askeri eğitimin yeniçerilere örnek oluşturduğu da belirtilmektedir. Ahi dükkân ve çarşılarının bedestan vb. yerlerde toplu olarak bulunmalarının tüm bu eğitim faaliyetlerinin yürütülmesini kolaylaştırdığına işaret edilmektedir.

Yukarıdaki açıklamadan da görüleceği üzere, Ahilikte meslek edinimi belirli kural ve süreçlere bağlanmış, bu süreçlerin başarıyla işletilmesi meslek elemanı yetiştirilmesinde esas alınmıştır. Bahse konu meslek mensupları Ahi teşkilatlarının ve aynı zamanda orta sandığının da üyelerini oluşturmaktadır. Bu sandığa, diğer gelirlerin yanısıra, Ahilerin maddi imkânları ölçüsünde haftada veya ayda bir aidaat verilmektedir. Ahilikte olduğu gibi lonca sisteminde de mesleki yetkinlik çırak, kalfa ve usta kademelerine dayalı olarak kazanılmıştır (Bayram, 2012, ss. 81,88; Çağatay, 1989, ss. 135-136; Dilik, 1988, s. 62).

Ahilerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma

Ahi Teşkilatlarının belki de en önemli yanı, her meslek kolunun yürüttüğü iktisadi faaliyetlerle birlikte, günümüz sosyal güvenlik kuruluşlarının üstlendiği sosyal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin sivil insiyatifle yerine getirilmesidir.

Orta Sandığı veya Esnaf Sandıkları yoluyla Ahi teşkilatları üyelerinden esasen ihtiyaç sahiplerine, yaygın bir şekilde ayni ve nakdi yardımlar ile sosyal hizmetler verilmektedir. Bu çerçevede örneğin; hastalık halinde esnafın tedavi giderleri karşılanmakta, yaşlılık sebebiyle iş göremeyen veya dükkânı bulunmayan muhtaç durumdaki ustalara yardım yapılmaktadır. Bunun yanısıra ölüm, evlilik ve doğum yardımı, iş kazalarında, yangında, deprem ve sel baskını gibi afetlerde yapılan yardımlar, ortak hammadde tedariki, işleri aksayan esnaf ve işyeri kuracak ustalar için ödünç para imkânı gibi geniş bir çeşitlilikte yardımlaşma faaliyetleri yürütülmektedir. Orta Sandıklarının kendi aralarında da birinden diğerine borç verilmektedir. Böylece belli bir esnaf kesimi içinde sınırlı kalınmayıp, aynı zamanda tüm meslek kolları arasında ticari sıkıntıların giderilmesi, yardımlaşma ve dayanışma imkânı sağlanmaktadır (Bayram, 2012, ss. 87-89; Bedir, 2020, ss. 1152-1153; Ceylan, 2012, ss. 56, 72-73; Çağatay, 1989, ss. 134-137; Dilik, 1988, ss. 62-63).

Ahilerin misafirlerini ağırlayıp ikamet ettirdikleri konuk evleri bulunmaktadır. Ayrıca, bilhassa kasaba ve köylerdeki Yaran Odalarında kış mevsiminde hem eğlenip dinlenilmekte hem de gençlere yönelik eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Bu odalarda aynı zamanda yörenin çeşitli ihtiyaç ve sorunlarının karşılanması amacıyla el birliğiyle yürütülecek faaliyetler organize edilmektedir. Bu kapsamda; tabii afetlerde hasarların giderilmesi, dul, eşi askerde veya yoksul kadınlar ile ihtiyaçlara yakacak temin edilmesi, genel olarak yoksul ve kimsesizlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve işlerine yardım edilmesi, düğün hizmetlerinin yapılması, ihtiyaç halinde olanlar başta olmak üzere imece yöntemiyle tarım işlerinin ortaklaşa yerine getirilmesi sağlanmaktadır. Böylece, belirli bir düzen ve

ahenk içinde ve adeta “ahlaki sosyal bir görev” niteliğinde mahallinde sosyal dayanışma ve yardımlaşma sağlanmaktadır (Çağatay, 1989, ss. 141-142, 149-151). Ceylan (2012, s. 56) sosyal yardımlaşma faaliyetlerini Ahiliğin adeta varoluş sebebi olarak görmektedir. Öztürk (2002, s. 1) sosyo-ekonomik müessesler olarak Ahilikte, toplumda sınırlı sayıda varlıklı kesimin oluşmasının aksine orta kesimin kalkınmasına yardımcı olunmasının amaçlandığını belirtmektedir.

Ahi Teşkilatlarında Kadınların İktisadi ve Sosyal Hayata Katılımı

Ahi teşkilatlarında üretim ve sosyal yardımlaşma faaliyetlerinin sadece erkekler tarafından yürütülmediği, kadınların da Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) ya da Anadolu Kadınları şeklinde organize edilerek, örgütlü bir yapıda bu faaliyetlere katıldığı görülmektedir. Anadolu Kadınları teşkilatı, Ahilik kadar olmasa da Ahi teşkilatlarını tamamlayıcı nitelikte zamanla Anadolu’da büyük merkezlere, hatta köylere kadar yayılmıştır. Kadın teşkilatları kadın ve kız çocuklarının eğitimini, meslek sahibi olmalarını ve şehirlerde iş hayatına katılmalarını sağlamış, kadınlara iktisadi ve sosyal alanda öncülük etmişlerdir (Bayram, 2008, ss. 66-72; Ceylan, 2012, ss. 30, 36-37). Bayram (2008, ss. 62,72) Ahi teşkilatı ve bu teşkilatın kadın kolu niteliğinde olan Anadolu Bacılarını Selçuklular döneminin “en dikkat çekici sosyal, kültürel, sınai ve iktisadi” kuruluşları olarak nitelendirmektedir.

Anadolu Kadınları Ahi teşkilatlarından ayrı bir yapı olmayıp, Ahi teşkilatının kadın ya da genç kızlar kolu özelliğindedir. Başka bir ifadeyle kadın el sanatlarını icra eden kadın sanatkarlar organizasyonu niteliğindedir. Kadınların atölyelerinde halı, kilim, giyim ve dokuma ile askeri kıyafetler gibi ürünlerin imal edildiği belirtilmektedir. Anadolu Kadınları teşkilatları aynı zamanda “bir eğitim ve öğretim ocağıdır”. Bu teşkilatlarda bir yandan mesleki eğitim yoluyla sanatkar yetiştirmeye çalışılırken öte yandan mal üretimi ve hizmet sunumunun “usul ve erkânı” da kazandırılmaktadır. Ahi teşkilatlarında olduğu gibi Anadolu Kadınları teşkilatında da meslek elemanı yetiştirilmesinde yamalık, çıraklık, kalfa ve ustalık süreçlerinin işletildiği görülmektedir (Bayram, 2008).

Anadolu Kadınları teşkilatı, üretim faaliyetlerinin yanı sıra, kadın ve kız çocuklarına yönelik adeta “sosyal yardım teşkilatı” niteliğinde işlev görmektedir. Anadolu Kadınları bir yandan zaviyelerde yolcu ve konukların ağırlanması, yedirilip, içirilmesi ve barınmasına yardımcı olurken, diğer taraftan yoksul ve kimsesiz kız çocukların korunmasını ve eğitimlerini üstlenmekte, büyütüp ev bark edinmelerini sağlamaktadır. Bununla birlikte bu teşkilatlar yoluyla kimsesiz ve ihtiyaç sahibi yaşlı kadınlara barınma ve bakım imkânları sunulmaktadır (Bayram, 2008, ss. 91-92; Ceylan, 2012, ss. 36-38).

Mukayeseli Özet Analiz

Ahilik teşkilatlarının yapısı ve iktisadi uygulamalarına yönelik çeşitli çalışmalarda farklı yönleriyle bir biçimde değinilen ve yukarıdaki bölümlerde ayrıntılarıyla sunulmaya çalışılan hususlarda, günümüz gelişme ekonomisi politikaları ışığında aşağıda listelenen belirgin tespit ve çıkarımları yapmak mümkündür.

Tablo 2

Günümüz Gelişme Ekonomisi Politikalarının Ahiliğin İktisadi Anlayışındaki Yeri

Günümüz İktisadi Anlayışı ve Gelişme Ekonomisi İlke ve Yaklaşımları	Ahi Teşkilatlarında Uygulama Karşılığı
Özel girişim, özel mülkiyet ve kâr motifi çerçevesinde piyasada rekabet kurallarının işletilmesi	Özel girişim ve özel mülkiyete dayalı; bununla birlikte işbirliği, iş ahlakı ve dayanışma esas alınmakta
Piyasaya giriş-çıkış serbestliği	Geniş bir çeşitlilikte ekonominin üretim gücüne, iş ve meslek sahibi olunmasına önem verilmekte ancak üretim şartları, başka bir ifadeyle neyin ne ölçüde üretileceği, örneğin bölgenin nüfusuna göre her meslekteki üreticilerin sayısı belirlenmekte

Politika geliştirme ve uygulama süreçlerine geniş ve etkin katılımın sağlanması	✓
Meslek kuruluşlarında yönetimin seçimle belirlenmesi	✓
- Yönetimde mesleki tecrübe ve liyakatin aranması	✓
Üretimin teşviki, iş bölümü ve uzmanlaşma	✓
Sektörel kümelenme	✓
- Ortak hammadde tedariki	✓
Tüketicinin korunması, piyasa gözetim ve denetimi	✓
Üretimde kalite ve standardizasyon	✓
Fiyat oluşununun piyasa koşullarında gerçekleştirilmesi	Özellikle temel ihtiyaç ürünleri gibi bazı ürünlerin fiyatı katma değer oluşum yapısına göre belirlenerek belirli bir kârla sınırlandırılmakta, bu amaçla fiyat tespit komisyonları oluşturulmakta İnşaat işleri gibi belirli işlerdeki işçiler için gündelik ücretler tespit edilmekte
Hayat boyu eğitim ve mesleki becerilerin geliştirilmesi	✓
Sosyal koruma, yardımlaşma ve dayanışmanın temini	✓
Kadınların iş gücüne, iktisadi ve sosyal hayata katılımının artırılması	✓

✓: Ahilik teşkilatlarında belirgin izlerinin ya da benzer özelliklerinin bulunduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüz gelişme ekonomisi politikalarında ekonomik büyümenin ötesinde, insan odaklı, büyümenin kapsayıcılık niteliğini artıran sürdürülebilir bir kalkınma sürecinin gerçekleştirilmesi yaklaşımı öne çıkmaktadır. Böylece sanayi, yenilikçilik ve altyapı gibi iktisadi alanlarda kaydedilecek gelişmelerin yanı sıra beşeri yetkinlikleri geliştirecek, gelir ve cinsiyet eşitsizliğini giderecek, daha yaşanabilir bir dünya için küresel düzeyde işbirliğini öngören iktisadi, sosyal ve çevresel konuların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması benimsenmektedir. Son dönemlerde dünya genelinde karşılaşılan ekonomik krizler, çevresel sorunlar, sağlık ve sosyal alanda yaşanan tecrübelerin de etkisiyle, uluslararası gündemde ve ülkeler düzeyinde gelecekte bu politikalarda daha da ısrarlı olunacağını beklemek yerinde olacaktır.

Günümüzde politika geliştirme, uygulama ve izleme süreçlerinde özel sektör, akademik dünya ve sivil toplum katılımına önem verildiği, ülke ekonomilerinin üretken gücünün, iş ve istihdam imkânlarının artırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Yeni iş fırsatlarına ve işgücü piyasasında teknolojik gelişmelere uyum açısından hayat boyu eğitimin sağlanması ve mesleki becerilerin sürekli iyileştirilmesi beklenmektedir. Ülkelerin uluslararası rekabet gücü kazanımı açısından iş bölümü ve uzmanlaşma önemini korumakta, sektörel kümelenme oluşumları, üretim ve dış ticarete kalite bilinci, standardizasyon ve belgelendirme yetkinliği desteklenmektedir. Bunlarla birlikte her türde yoksullukla mücadele, bilhassa ülke içi gelir eşitsizliğinin giderilmesi, eğitim ve sağlıkta fırsat eşitliğinin sağlanması ve olası krizlerin toplumsal yükünün hafifletilmesi bakımından sosyal koruma sistemleri ve bu amaçla yürütülen politika ya da harcamalar gittikçe önem kazanmaktadır. Ayrıca iktisadi ve sosyal hayatta eşitsizliklerin giderilmesine, kadınların işgücüne katılımının artırılmasına önem verilmektedir.

Bu politikaların benzer uygulamalarını ya da belirgin izlerini Ahilik teşkilatlarında görmek mümkündür. Ahilik teşkilatlarında, genel olarak, geniş bir çeşitlilikte iş edinimi ve mesleki eğitime önem verildiği, çetin rekabetten ziyade iktisadi, ahlaki ve sosyal davranış kurallarının, iş birliği ve iç kontrolünün esas alındığı, kadınların iktisadi ve sosyal hayata katıldığı, sadece iktisadi ve ticari değil sosyal ve kültürel faaliyetlerin de yürütüldüğü görülmektedir.

Ahilerde her meslek kuruluşunun kendi arasında ve aynı zamanda meslek kuruluşlarıyla kamu otoritesi nezdinde kurumsal nitelikte diyalog ve işbirliği süreci işletilmektedir. Günümüz sanayi ve ticaret odaları, sektör dernekleri vb. meslek kuruluşlarında olduğu gibi Ahilik teşkilatlarının yönetim kadroları seçimle belirlenmektedir. Seçimlerde sadece o alandaki ustaların oy hakkı bulunmakta, yönetime aday olunmasında belirli ilkeler ve tanımlı liyakat ölçütleri arandığı görülmektedir. Ahilerin iş ve işlemleri, sorun ve önerilerinin değerlendirilmesi öncelikle yönetim kurullarının sorumlulukları çerçevesinde yürütülmektedir. Daha kapsamlı ve farklı meslek kollarını ilgilendiren ortak konu ya da sorunları Büyük Meclis’de değerlendirilip kamu otoritelerine iletilmekte, gerekirse mahallinde çok daha geniş katılımlı Memleket Toplantıları düzenlenmektedir.

Ahilerin iktisadi faaliyetlerinde esas itibarıyla ekonominin üretim yönüne ağırlık veren bir teşkilat düzeni içinde geniş bir yelpazede iş ve meslek sahibi olunmasına önem verildiği görülmektedir. Debbağlıkta (dericilik) başlayan Ahiliğin faaliyet alanı 32 ayrı meslek koluna genişletilmiştir. Her Ahi teşkilatının temeli bir meslek veya sanata dayanmakta, Ahilerin bir sanatla uğraşması veya esnaf ya da bir meslek sahibi olması gerekmekte, birden çok işle uğraşmaları veya sıkça iş değiştirmeleri hoş karşılanmamaktadır. Bu temel gereklilik ya da ilkenin, üretim faaliyetlerinde iş bölümü ve uzmanlaşmaya karşılık geldiği açıktır. Adam Smith’in Milletlerin Zenginliği (1776) eserinde ele aldığı ve bugünkü iktisadi hayatın da en belirgin prensiplerinden olan iş bölümü ve uzmanlaşma ilkesinin XIII. yüzyılda Anadolu’da Ahilerin iktisadi anlayışında yer bulması oldukça değerli görülmektedir.

Bununla birlikte, Ahilikte sanat kollarının her birinin belli bir yerde toplanması ve sadece kendi sanatlarıyla meşgul olunması istenmekte, tedarik zincirine araçların girmesi önlenmeye çalışılmakta, daha uygun fiyatta ve güvenli bir tedarik için hammaddelerin doğrudan toplu alımı yapılmaktadır. Bu amaçlarla her yerleşim yerinde çarşılar, siteler, bedestanlar, arastalar, uzun çarşılar, kapalı çarşılar oluşmuştur. Bu anlayışın, günümüzde ülke veya sektörlerin uluslararası rekabet gücü kazanması bakımından önerilen kümelenme yaklaşımıyla tamamen örtüştüğü görülmektedir.

Günümüz gelişme ekonomisi uygulamaları ve Ahilikte ki yeri bakımından diğer önemli konu üretimde kalite ve standardizasyondur. Bu açıdan Ahilik, aynı zamanda bir kalite ve standart teşkilatı niteliğindedir. Bu amaçla; gıda ürünlerinden ayakkabıcı, giyim ve dokumacılar, nalbantlardan boyacı ve kuyumculara uzanan geniş bir üretim çeşitliliğinde aranan nitelikleri, günümüz ifadesiyle sağlanması gereken standartları görmek mümkündür. İktisat teorisinde fiyat oluşumu genel olarak piyasa kuralları içinde arz talep dengesiyle şekillenmektedir. Ancak Ahilikte özellikle temel ihtiyaç ürünleri gibi bazı ürünlerin fiyatı katma değer oluşum yapısına göre belirlenerek belirli bir kârla sınırlandırılmış, spekülasyon ve yüksek kazançların önlenmesi amacıyla kendi meslek yöneticilerinden oluşun fiyat tespit komisyonları oluşturulmuştur. Ayrıca inşaat işleri gibi belirli işlerdeki işçiler için gündelik ücretlerin de tespit edildiği görülmektedir.

Herkese fırsat eşitliği sunan nitelikli eğitimin sağlanması ve hayat boyu öğrenme imkânlarının geliştirilmesi günümüzde politika yapıcılarının ve iş dünyasının ana uğraş alanını oluşturmaktadır. Ahilikte, mesleğe küçük yaşlardan başlanılarak her biri belirli süre alan yamak, çırak, kalfa ve ustalık süre ve süreçleri işletilmekte, dükkân açma imkânına tüm bu süreçlerde başarıyla ilerleyen ve ustalığa yükselen meslek mensupları sahip olabilmektedir. Bu süreçlerin her biri yaklaşık üç yıl olmak üzere on yılı aştığı, kuyumculuk gibi bazı iş kollarında çok daha fazla sürdüğü anlaşılmaktadır. Bunların yanısıra, Ahi zaviyelerinde de temel eğitim, ahlaki ve kültürel konulardan teşkilat düzenine kadar hayat boyu çeşitli eğitim faaliyetleri yürütülmektedir.

1980’li yıllarda ekonomide kamunun ağırlığının azaltılmasına yönelik olarak önerilen politikalara rağmen, sosyal koruma sistemlerinin önemi artmış, OECD ülkeleri genelinde son 40 yılda kamu sosyal koruma harcamalarının ekonomideki ağırlığı beş puanın üzerinde belirgin bir yükseliş göstermiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Ahi teşkilatlarının belki de en önemli yanı, her meslek kolunun yürüttüğü iktisadi faaliyetlerle birlikte, günümüz sosyal güvenlik kuruluşlarının üstlendiği sosyal dayanışma ve yardımlaşma faaliyetlerinin sivil inisiyatifle yerine getirilmesidir. Ahi

teşkilatlarında Orta Sandığı veya Esnaf Sandıkları yoluyla mensuplarına yaygın bir çeşitlilikte aynı ve nakdi yardımlar ile sosyal hizmetler sunulmakta, Yaran Odalarında el birliğiyle adeta sosyal bir görev niteliğinde mahallinde sosyal dayanışma ve yardımlaşma sağlanmaktadır.

Son olarak belirtmek gerekirse, Ahilikte Bacıyan-ı Rum (Anadolu Kadınları) teşkilatı, Ahi teşkilatlarını tamamlayıcı olarak, adeta kadın sanatkarlar organizasyonu niteliğinde iktisadi ve sosyal hayatın içinde yer almaktadır. Anadolu Kadınları atölyelerinde halı-kilim, hazır giyim-dokuma, askeri kıyafetler gibi çeşitli ürünleri imal etmekte, ayrıca yetim ve muhtaç kız çocuklarının eğitimini üstlenerek meslek sahibi olmalarını sağlamakta, ev bark sahibi olmalarını desteklemekte, kimsesiz ve muhtaç yaşlılara yardımcı olmaktadır.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışma tek yazarlı olduğu için yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması teşkil edebilecek bir durum yoktur.

Kaynaklar

- Alvaredo, F., Chancel, L., Piketty, T., Saez, E. and Zucman, G. (2017). *World inequality report 2018*. World Inequality Lab.
- Bayram, M. (2008). *Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum* (3.Baskı). Konya Ticaret Odası. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Bayram, M. (2018). *Ahi Evren Hâce Nasirü'd-Din Mahmud ve Ahi teşkilâtlarının kuruluşu*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devleti'nde ekonomik hayatın yerel unsurları: Ahilik teşkilatı ve esnaf loncaları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 81-115.
- Bedir, A. (2009). *Uluslararası ticarete fiyata dayalı rekabet gücü ile endüstri-içi ticaret arasındaki ilişki: Türk imalat sanayii örneği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Ankara: DPT Yayınları.
- Bedir, A. (2020). Türklerin iktisadi hayatında sosyal yardımlaşma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (3) , 1141-1169.
- CEEweb (2017). *Uniting for the 2030 agenda for sustainable development - Best practices of NGO involvement*. Budapest. <http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2015/03/NGO-involvement-SDGs.pdf> adresinden 15.10.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Ceylan, K. (2012). *Ahilik* (Yayın No:1). Ankara: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayınları.
- Çağatay, N. (1989). *Bir Türk kurumu olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- de Mello, L. and Dutz, M.A. (2012). Executive summary. L. de Mello ve M.A. Dutz (Ed.), *Promoting inclusive growth: Challenges and policies* in (pp. 9-15). Paris: OECD Publishing.
- Dilik, S. (1988). Sosyal güvenliğin tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-81.

- Ekelund, Jr., R. B. and Hebert, R.F. (1997). *A history of economic theory and method* (Fourth Edition). New York: McGraw-Hill.
- European Commission (2019a). *Cluster programmes in Europe and beyond*. European Observatory for Clusters and Industrial Change. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2019b). *Annual sustainable growth strategy 2020*. COM(2019) 650 final. Brussels. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-annual-sustainable-growth-strategy_en.pdf adresinden 20.09.2021 tarihinde erişilmiştir.
- European Commission (2020). *A new industrial strategy for Europe*. COM(2020) 102 final, Brussels. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-eu-industrial-strategy-march-2020_en.pdf adresinden 20.09.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Eurostat (2019). *The European system of integrated social protection statistics - ESSPROS manual and user guidelines*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gündüz, A.Y., Kaya, M. ve Aydemir, C. (2012). Ahilik teşkilatında ve günümüzde tüketicilerin korunmasına yönelik çalışmalar üzerine bir değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, XIV (II), 37-54.
- International Labour Organization (2017). *World Social Protection Report 2017–19*. Geneva: PRODOC.
- International Labour Organization (2020). *World Employment and Social Outlook - Trends 2020*. Geneva: PRODOC.
- İnalçık, H. (2017). *Osmanlı tarihinde islamiyet ve devlet* (3. Baskı). Seçme Eserler-IX. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2008). *Türk İslam sentezi*. Kültür Serisi:151. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Karagül, M. ve Masca, M. (2017). Ahilik düşüncesinin iktisadi hayata bakışı ve kapitalist sistemle karşılaştırılması. *AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 83-91.
- Mahiroğulları, A. (2008). Selçuklu/Osmanlı döneminde kurumsal bir yapı: Ahilik/Gedik teşkilatı ve sosyo-ekonomik işlevleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 139-154.
- Mathers, N. and Slater, R. (2014). *Social protection and growth: Research synthesis*. Barton: Department of Foreign Affairs and Trade.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2014). *All on board-making inclusive growth happen*. OECD Secretariat and Ford Foundation.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2018). *Opportunities for all: A framework for policy action on inclusive growth*. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2019a). *Society at a glance 2019 - OECD social indicators*. Development Centre Studies. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2019b). *Can social protection be an engine for inclusive growth?*. Development Centre Studies. Paris: OECD Publishing.

- Organisation for Economic Co-operation and Development (2020). *Beyond growth - Towards a new economic approach*. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2021). OECD.Stat - Social Expenditure - Aggregated data. https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG adresinden 15.09.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Öztürk, N. (2002). Ahilik teşkilatı ve günümüz ekonomisi, çalışma hayatı ve iş ahlakı açısından değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 1-12.
- Porter, M.E. (1998). Cluster and the New Economics of Competition. *Harvard Business Review*, November-December, 77-90.
- Porter, M.E. (2004). Building the Microeconomic Foundations of Prosperity: Findings from the Business Competitiveness Index. X. Sala-i-Martin (Ed.), *Global Competitiveness Report 2003-2004* in (pp. 29-56). World Economic Forum. New York: Oxford University Press.
- Smith, A. (1937). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. New York: The Modern Library.
- Snowdon, B. and Stonehouse, G. (2006). Competitiveness in a globalised world: Michael Porter on the microeconomic foundations of the competitiveness of nations, regions, and firms. Interview with Professor Michael Porter. *Journal of International Business Studies*, 37, 163-175.
- Strange, T. and Bayley, A. (2008). *Sustainable development - Linking economy, society, environment*. OECD Insights. Paris: OECD publications.
- Şenocak, H. (2009). Sosyal güvenlik sistemini oluşturan bileşenlerin tarihi süreç ışığında değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 56, 409-468.
- Taeschner, F. (1953). İslam ortaçağında futuvva (Fütüvvet teşkilatı). (Çev. F. Işıltan). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15 (1-4): 1-32.
- te Velde, D.W. (2010). A 10-point conclusion on state-business relations and economic performance. D.W. te Velde (Ed.), *Effective state-business relations, industrial policy and economic growth* in (pp. iii, 23). London: ODI Publications.
- Turan, O. (2018). *Türk cihan hakimiyeti mefkuresi tarihi* (27. Basım). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- The United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (2021). *SDG 5: Achieve gender equality and empower all women and girls*. <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-5-gender-equality> adresinden 15.08.2021 tarihinde erişilmiştir.
- United Nations International Children's Emergency Fund (2019). *A world ready to learn: Prioritizing quality early childhood education*. New York: United Nations Children's Fund.
- United Nations (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. A/RES/70/1. The General Assembly. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E, adresinden 20.09.2021 tarihinde erişilmiştir.
- United Nations (2016). *Leaving no one behind: the imperative of inclusive development*. ST/ESA/362. New York: United Nations publication.

United Nations (2019a). *The Sustainable Development Goals Report 2019*. New York: United Nations publication.

United Nations (2019b). *Special edition: progress towards the sustainable development goals*. Report of the Secretary-General. E/2019/68. <https://undocs.org/E/2019/68> adresinden 15.09.2021 tarihinde erişilmiştir.

United Nations (2020a). *The Sustainable Development Goals Report 2020*. New York: United Nations publication.

United Nations (2020b). *World Social Report 2020 - Inequality in a rapidly changing world*. New York: United Nations publication.

World Economic Forum (2017). *The Inclusive Growth and Development Report 2017-Insight report*. Geneva: World Economic Forum.

World Bank Group (2018). *Poverty and shared prosperity 2018: Piecing together the poverty puzzle*. Washington DC: World Bank Publications.

World Bank Group (2019). *The changing nature of work*. World Development Report. Washington DC: World Bank Publications.

Extended Abstract

Introduction

In today's development economy policies, a more inclusive and balanced economic and social development process that addresses the welfare of all segments of society and future generations beyond economic growth stands out as an inevitable necessity. When the subject is evaluated in terms of Akhism; It is stated that these organizations fulfilled important functions in the military, administrative, cultural and social fields in a multifaceted manner during the Seljuk and Ottoman periods. At the same time, a high value is given to these organizations in the economic field, which is the subject of this study. Ahi organizations are described as the institutions that shape the socio-economic life of the Seljuks and the Ottomans.

In this context, it is considered valuable to examine the economic understanding of Ahi organizations, which are mentioned in certain aspects in various studies, with a holistic perspective and on a subject basis, within the framework of the prominent features of today's development economy policies. In this framework, the aim of this study is to examine the economic understanding of Ahi organization in the light of development economy policies and to reveal to what extent it carries the traces of today's policies.

Method

In this study, principally, the general framework and prominent aspects of today's development economy policies were examined as a method. In particular, the main policy preferences that constitute today's development economy agenda and which have clear counterparts in the Ahi organization in accordance with the subject of this study have been examined. Then, the structure and economic understanding of Ahi organizations were tried to be examined on a subject basis, taking into account the relationship between these policies and their distinctive features. In this framework, it has been tried to make a summary and comparative analysis about the place of today's development economy policies in the economic understanding of the Akhism. In this study, attention has been paid to presenting the striking aspects of Akhism with a holistic approach by preserving its relationship with development economy policies.

Conclusion and Evaluation

Today, it is seen that the participation of the private sector, academic world and civil society is given importance in policy development, implementation and monitoring processes, and it is aimed to increase the productive power of the country's economies, as well as job and employment opportunities. It is expected to provide lifelong education and continuous improvement of professional skills in terms of adapting to new job opportunities and technological developments in the labor market. Division of labor and specialization maintain their importance in terms of gaining international competitiveness of countries, sectoral cluster formations, quality awareness in production and foreign trade, standardization and certification competence are supported. Along with these, social protection systems and the policies or expenditures carried out for this purpose are becoming increasingly important in terms of combating all kinds of poverty, especially eliminating income inequality within the country, ensuring equal opportunities in education and health, and alleviating the social burden of possible crises. In addition, the issues of eliminating inequalities in economic and social life and increasing women's participation in the workforce are given importance.

It is possible to see similar applications or clear traces of above mentioned policies in Ahi organizations. In Akhism, institutional dialogue and cooperation processes are carried out between each professional organization and also with the professional organizations before the public authority. As in today's professional organizations, the management staff of Ahi organization are determined by

election. In the economic activities of the Ahi, it is seen that it is important to have a wide range of jobs and professions in an organizational order that mainly focuses on the production aspect of the economy. The foundation of every Ahi organization is based on a profession or art, Ahi must be engaged in an art or a tradesman or have a profession, dealing with more than one job or changing jobs frequently is not welcomed. It is clear that this basic requirement or principle corresponds to the division of labor and specialization in production activities, which is one of the most prominent principles of today's economic life, which Adam Smith discussed in *The Wealth of Nations*.

Moreover, in Akhism, it is requested that each of the art branches be gathered in a certain place and only engaged in their own arts, intermediaries are tried to be prevented from entering the supply chain, and direct bulk purchases of raw materials are made for a more affordable and safe supply. It is seen that this understanding completely coincides with the clustering approach proposed in terms of gaining international competitiveness for countries or sectors today. Another significant issue in terms of today's development economy practices and its place in Akhism is quality and standardization in production. In this respect, Akhism is also considered as a quality and standard organization. In economic theory, price formation is generally shaped by the supply-demand balance within the market rules. However, the price of some products, such as basic needs products, was determined according to the value-added structure and limited to a certain profit, and price determination commissions made up of their own professional managers were established in order to prevent speculative and high earnings.

Providing quality education that offers equal opportunities for everyone and developing lifelong learning opportunities are the main fields of interest of policy makers and the business world today. In Akhism, the profession is started from a young age, and certain periods and processes are operated at each level, and the profession members who successfully progress in all these processes and rise to mastery can have the opportunity to open a shop. In addition to these, various lifelong educational activities are carried out in Ahi lodges, from basic education, moral and cultural issues to organizational order.

Perhaps the most important aspect of Ahi organizations is that, together with the economic activities carried out by each profession, the social solidarity and cooperation activities undertaken by today's social security institutions are carried out with civil initiative. Furthermore, social solidarity and assistance are provided on site, almost as a social task, in cooperation with the Yaran Rooms. In other words, the activities carried out by today's public-funded social aid organizations were carried out within the internal order of the Ahi organizations without the support of the state. Finally, the Bacıyan-ı Rum (Anatolian Women) organization in the Akhism is included in the economic and social life as a women craftsman organization as a complement to the Ahi organizations.